

Vaja 4

Pretočni kalorimeter

(I. Grabec: Predavanja iz fizike, str. 162–163, 172)

Namen vaje je določiti specifično toplosto zraka.

Zato, da se snovi z maso m pri konstantnem tlaku dvigne temperatura za ΔT , ji je potrebno dovesti toplosti Q :

$$Q = mc_p \Delta T. \quad (4.1)$$

Pri tem je c_p specifična toplota snovi pri konstantnem tlaku.

Specifično toplosto plina lahko izmerimo s pretočnim kalorimetrom (slika 4.1). Skozenj po toplotno izolirani cevi teče plin s konstantnim masnim pretokom Φ_m . Na nekem mestu v cevi plinu dovajamo toplotni tok P in merimo temperaturo T_1 plina pred mestom gretja ter temperaturo T_2 za mestom gretja. Z odvajanjem enačbe (4.1) po času dobimo izraz za toplotni tok P :

$$P = \Phi_m c_p \Delta T. \quad (4.2)$$

Tu je $P = dQ/dt$ dovajani toplotni tok in $\Phi_m = dm/dt$ masni tok plina. Pri odvajjanju smo privzeli ravnovesno stanje, ko se $\Delta T = T_2 - T_1$ s časom ne spreminja. Če poznamo moč gretja P , masni pretok Φ_m in razliko temperatur ΔT , lahko z enačbo (4.2) izračunamo specifično toplost c_p .

Plinu dovajamo toploto z električnim grelnikom, za katerega velja:

$$P = UI, \quad (4.3)$$

kjer je U padec napetosti na grelniku in I električni tok, ki teče skozi grelnik. Masni tok merimo posredno z merjenjem volumskega toka Φ_V :

$$\Phi_m = \rho \Phi_V. \quad (4.4)$$

Gostoto ρ lahko za zrak določimo iz splošne plinske enačbe:

$$p_s = \frac{\rho}{M} RT_s, \quad (4.5)$$

kjer je p_s tlak zraka v sobi, T_s temperatura zraka v sobi, $M = 29 \text{ kg/kmol}$ molska masa zraka in $R = 8314 \text{ J/kmolK}$ splošna plinska konstanta.

Naloga

1. Iz meritve s pretočnim kalorimetrom določi specifično toploto zraka pri konstantnem tlaku. Primerjaj jo s pravo vrednostjo iz literature (n.pr. B. Kraut: Strojniški priročnik).
2. Napravi tabelo, v kateri za spremenljivke T_s , p_s , P , Φ_V in ΔT iz enačbe (4.6) navedi izmerjene vrednosti, ocenjene absolutne merske pogreške in ustreerne relativne merske pogreške v odstotkih. Katera od teh meritev prispeva največji pogrešek v računu specifične topote zraka?

Potrebščine

- variak
- fen
- pretočni kalorimeter
- merilnik volumskega toka zraka
- usmernik
- barometer
- termometer
- ampermeter
- voltmeter

Opozorilo

Vedno vključi najprej fen in šele nato grelnik. Napetost na fenu naj bo med 90 V in 150 V. Po končani vaji najprej izključi grelnik in šele nato fen.

Navodilo

1. S termometrom izmeri temperaturo T_s zraka v sobi, z barometrom pa zračni tlak p_s v sobi.

Vključi fen, tako da naravnaš variak na napetost med 90 V in 150 V. Nato vključi grelnik: na usmerniku previdno naravnaj napetost, ki mora biti manjša od 25 V, tok skozi grelnik pa ne sme preseči 1 A. Izmeri tok I skozi grelnik in padec napetosti U na njem.

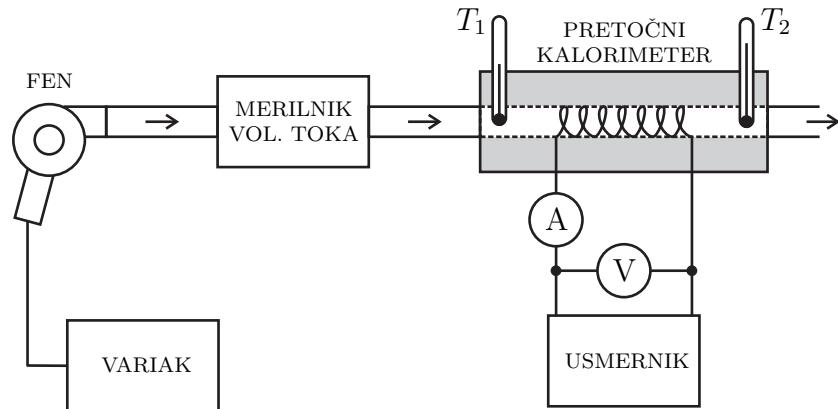
S števnika na merilniku volumskega toka preberi začetni volumen zraka V_1 in končni volumen zraka V_2 po času Δt , ki ga izmeriš s štoparico. S tem določiš volumski pretok $\Phi_V = (V_2 - V_1)/\Delta t$.

Od vklopa grelca naj mine vsaj 5 minut, da se v pretočnem kalorimetru vzpostavi ravnovesno stanje. Takrat se temperaturi na vhodu in izhodu kalorimetra ne spremeniata več. Na spodnjem termometru preberi temperaturo T_1 zraka na vhodu v pretočni kalorimeter, na zgornjem pa preberi temperaturo T_2 zraka na izhodu iz kalorimetra.

Specifično toplosto zraka pri konstantnem tlaku izračunaj z enačbo:

$$c_p = \frac{PRT_s}{\Phi_V p_s M \Delta T}. \quad (4.6)$$

Po koncu vaje izključi najprej grelnik in šele nato fen.

Slika 4.1: Skica vaje.